

зазначено, містяться у цілому ряді харчових продуктів, але їх дефіцит виникає через недостатні кількості їх у продуктів та через проблеми із їх засвоєнням людським організмом. Слід зазначити, що вітамін D є дуже чутливим щодо окиснення, опромінювання світлом та впливу температури. Таким чином, використання інкапсуляції вітаміну D (створення так званих систем доставки, під якими розуміють емульсії масло у воді до складу яких входить вітамін D) під час його введення у харчові системи підвищить його біоефективність та сприятиме запобіганню деградації під впливом зовнішніх факторів.

Молоко і молочні продукти є одними з основних продуктів харчування, особливо потрібні ці продукти дітям і хворим. Заморожений десерт, до складу якого традиційно входить молоко (морозиво) – це солодкий збитий заморожений продукт, який виробляють по спеціальних рецептурах сумішей, що містять у визначених співвідношеннях складові частини молока та молочних продуктів, плодово-овочеву сировину, сахарозу, стабілізатори, у деяких рецептурах – ячні продукти, смакові й ароматні речовини. Воно є одним із самих улюблених продуктів населення, особливо дітей. Щорічно збільшується асортимент та кількість загартованого та м'якого морозива на споживчому ринку України. Покращується його якість, враховуються потреби споживачів в випуску нових видів спеціального призначення. На цей час на ринку майже відсутні (за винятком морозива «Мурожка» ТМ «ЛМО», збагаченого вітаміною сумішшю, що містить вітаміни А, D, E) будь-які види морозива, фортифіковані жиророзчинними вітамінами. Тому удосконалення технології м'якого та загартованого морозива з метою фортифікації вітаміном D є своєчасною та актуальною.

ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ПРИРОДОВІДПОВІДНОГО РОЗВИТКУ СФЕРИ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Легун Д., гр. МВз-28м

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Л.М. Яцун**
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Дослідження показують, що планування державою заходів щодо забезпечення фізіологічних норм харчування, системи громадського харчування, сільського господарства, харчової промисловості та сім'ї не узгоджені, протиречиві, різнонаправлені і стикаються з непорозумінням учасників загального процесу харчування (сім'ї та суспільства), що знижує загальний кінцевий результат – падіння стану

здоров'я, кількості, якості та культури харчування. Пошук вирішення проблеми полягає, на наш погляд, у напрямку узгодження інтересів та дій всіх учасників процесу харчування, перш за все, на рівні домашнього та позадомашнього харчування, як основних форм його організації, та переходу на рівні суспільства від галузевого до функціонального управління здоровим харчуванням, як функції держави.

Проведені дослідження фізіологічних норм та харчового статусу населення враховують низку нових чинників сьогодення, таких як стреси, алергії, погіршення екології, тощо. Харчування сформувало людину, а існуючий метаболічний дисбаланс її з природою є наслідком активної діяльності самої людини, в результаті чого порушуються закони природи. До втрати здоров'я людини приводять порушення таких природних законів харчування як закон відповідності енергозатрат організму і енергетичної цінності раціону та відповідності хімічного складу раціону фізіологічним потребам у харчових речовинах, людина перейшла від проблем недоїдання і сама створила проблему переїдання та неправильного харчування.

Акцент харчової науки та промисловості зміщується в сторону загальної профілактики організму людини через нове покоління харчових «функціональних» продуктів, концепція виробництва яких орієнтується на різноманітність харчових речовин, їх позитивну фізіологічну дію на організм людини, як джерела пластичних речовин та енергії і як складний немедикаментозний комплекс, що забезпечує достовірний лікувально-профілактичний ефект. Місце функціональних продуктів визначається як проміжне між традиційними та продуктами лікувального харчування.

Обґрунтованим рішенням пропонується діагностика потреб і формування індивідуальної харчової поведінки, яка включає в себе установки, форми поведінки, звички та емоції стосовно їжі, котрі є індивідуальними для кожної людини. Харчова поведінка оцінюється як гармонійне (адекватне) або девіантне (відхилене) ставлення до їжі залежно від багатьох факторів, зокрема – місця харчування в ієрархії цінностей людини, кількісних та якісних показників харчування, етнокультурних чинників. Людина, маючи певні інформативні знання та свою потребу в енергії, поєднує елементи харчування в бажаний образ, конструкцію або структуру в процесі приготування, купівлі та споживання страв, які наука ідентифікує як символічне споживання. Харчову поведінку визначають як потреби, так і отримані в минулому знання та стратегії мислення.

Встановлено, що харчові потреби, будучи суто біологічними за своєю природою у тварин, у людини постають у більш складному вигляді будучи засобом – розрядки психоемоційного напруження, чуттєвого насолодження, спілкування, самоствердження, підтримки певних ритуалів або звичок (релігійних, національних, сімейних традицій), компенсації незадоволених потреб (потреби у спілкуванні, родинному опікуванні тощо), нагороди або заохочення завдяки смаковим якостям їжі, задоволення естетичних потреб. Потреби людини у харчуванні в умовах глобалізації суттєво розширюються і диверсифікуються, виконуючи велику низку функцій та супутні людині у всіх її життєвих ситуаціях – вдома, на роботі чи навчанні, на відпочинку, стають не лише чинником відновлення здатності людини до праці, але й носять елементи творчості та насолодження. Інтегрувати всю різноманітність своїх потреб у продуктах та послугах харчування, які стрімко змінюються у часі та просторі, та змодельовати їх задовільнення з урахуванням наявних ресурсів та можливих варіантів вибору може лише сама людина, на основі самоменеджменту і синергетичної парадигми сприйняття світу при поєднанні індивідуальних та суспільних форм споживання.

Економіка визначає правила раціональної поведінки людей в задачах вибору, що протирічить психологічним поглядам і з цих причин, місце харчування в системі чинників якості життя людини носить досить розгалужений характер. Криза максимізації економічних функцій зумовила відмову від доктрини «економічної людини» та перехід до парадигми обмеженої раціональності. Доведено, що в своїй реальній повсякденній діяльності особи, що приймають рішення (менеджери, покупці), не завжди обирають оптимальний з економічної точки зору варіант рішення. На практиці, реалізується принцип «сатисфакції», «обмеженої раціональності», тобто споживач зупиняється на такому варіанті рішення, котрий вирішує проблему прийнятним чином (не кращий варіант, але задовільний). Порівняння економічної ефективності «прийнятних рішень» (принцип сатисфакції) з ефективністю «найкращих рішень» (принцип максимізації) показує, що ефективність «прийнятних рішень» вища. При стрімкому розширенні асортименту продуктів та послуг харчування, збільшенні суб'єктів-організаторів харчування, дефіциту часу людина, приймаючи рішення щодо вибору форми та виду харчування, схиляється до «прийнятного, задовольняючого рішення» із декількох відомих варіантів.

Враховуючи розвиток та диверсифікацію потреб харчування відповідно до закону їх зростання, індивідуальний та суспільний

характер людської особистості, чинники харчування людини, розгалужуючись та взаємо проникаючи, утворюють складне синергетичне поле, а значення випадку (атракторів та бифуркацій) зростає, ускладнюючи моделювання та передбачуваність поведінки споживачів на всіх етапах харчового ланцюга – від вирощування, переробки до купівлі та споживання продуктів і послуг харчування як в домогосподарствах, так і в суспільному секторі.

Дослідження показують, що людина все більше загострює протистояння між природою та власною антропогенною діяльністю, необхідністю збільшення продовольства і послабленням його екологічної безпеки та якості в напрямі природовідповідності харчування.

Зміна умов існування людини, як правило, випереджає вивчення причин глобальних змін природного та соціально-економічного характеру, що потребує активізації наукових та прикладних проблем дослідження екології харчування та розробки відповідних цільових державних та регіональних науково-технічних програм розвитку природно-соціально-економічних систем харчування населення.

Особливості перехідного періоду економіки України з його конкретними екстремальними умовами на мікро- та макrorівні характеризують як економіку виживання (на протилежність економіки розвитку). Для економіки спаду та виживання характерно окрім низької інвестиційної політики та ділової активності і низького рівня зайнятості, також зниження платоспроможного попиту населення та суб'єктів виробничо-економічної діяльності при збереженні попиту тільки на найбільш прості та необхідні товари та послуги. При загальному спаді суспільного виробництва, непропорційно високий розвиток отримують натуральне виробництво, а також обмін. Економічна оцінка активізації діяльності домашніх господарств здійснена в результаті аналізу їх основних функцій показує, що загальна вартість продукту виробленого домогосподарствами в результаті трьох видів діяльності (виробництво сільськогосподарської продукції в господарствах населення, індивідуальна трудова діяльність та роботи по дому) по розрахунках складають 11–12% ВВП.

Запропоновано концепцію природовідповідного розвитку сфери харчування, основним теоретико-методологічним принципом якої визначено принцип етапності розвитку регіональної природно-соціально-економічної системи харчування населення в напрямі природовідповідного ставлення до харчування, вирощування та виробництва харчових продуктів, формування гармонійних потреб харчування. У найближчому майбутньому має бути декілька таких

етапів економічного зростання (переважно виробничий розвиток) та етапи природовідповідного екорозвитку.

З метою проведення розрахунку рівнів природно-соціально-економічного розвитку сфери харчування запропонована методика, яка включає два підходи: оцінку загального рівня якості життя населення регіону за допомогою інтегрального показника, а його компонент – за допомогою комплексних показників, побудованих на базі таксономічного методу та групування регіонів на основі ітеративного методу кластерного аналізу К-середніх. Рівень та якість харчування населення знаходяться під дією природно-ресурсного потенціалу, рівня економічного розвитку і утворюють розгалужені причинно-наслідкові зв'язки з комплексним показником якості життя та такими його складовими як стан здоров'я, тривалість життя, що враховано при розробці економіко-математичних моделей розвитку сфери харчування населення регіонів.

ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИКИ ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ

Мошков К.С., гр. МВ-26

Науковий керівник – д-р екон. наук, проф. **Л.М. Яцун**
Харківський державний університет харчування та торгівлі

Основне завдання економічної науки у сфері харчування на сучасному етапі полягає не стільки в аналізі росту кількісних показників, скільки в розробці механізму взаємодії між ними з метою визначення закономірностей розвитку економічних систем сфери харчування. Бажаним орієнтиром для більшості країн стає модель соціально орієнтованої економіки, яка принципово змінює співвідношення індивідуальних та суспільно організованих форм життєдіяльності людини, включаючи її харчування та залучення до туристичної діяльності. Для оцінки пропорцій індивідуальних та суспільних форм харчування запропоновано використання блок-матриць балансів факторів виробництва сфери харчування, що формуються за рахунок різних джерел відтворення.

Дослідження господарських і виробничо-економічних систем та механізмів їх функціонування у сфері харчування показали, що суспільний сектор не став пануючим не лише у споживанні, але й за деякими видами харчових продуктів навіть у їх виробництві. Суспільне виробництво, в цілому, уявляє собою численну сукупність взаємопов'язаних економічних систем, кожна із яких має свою історію